

מראי מקומות ציצית

מנחות דף ל"ז ע"ב

א. פלוגתא דת"ק ור"י אי ד' ציציות מצוה אחת הן או ד' מצוות. [ועי' מעדני יו"ט אות ע'].
למ"ד ד' מצוות הן, אי מעכבין זא"ז ומקיים מצוה גם כשאין ד' ציציות, [כ"מ פשטות הגמ' סדין
בציצית איכא בינייהו]. עי' שאילתות פר' שלח סי' קכ"ז רמב"ן בהשגות לסה"מ שורש י"א, ועי'
חי' המיוחסים לרשב"א עפ"י דברי רש"י, קר"א [וע"ע שו"ת הרשב"א מכת"י בשם העיטור
נדפס בחי' הרשב"א שבת קל"ט – הוצ' אורייתא].

ב. קושית הגמ' מאי בינייהו, צ"ב דנפ"מ בפשוטו כשאין לו ד' ציציות אי חייב להטיל ג' או לא
יטיל כלום. ותלוי בנידון המרדכי סי' תתקמ"ה. עי' עמק הנצי"ב פר' שלח, שפ"א חזו"א או"ח
סי' ג' חי' הגרי"ז. וע"ע שו"ת עונג יו"ט סי' א'. ועי' בחי' המיוחסים לרשב"א, ובקר"א. ועי'
ב"ח סי' י"ג [ופמ"ג משב"ז ה'].

ג. טלית בעלת ה' כנפות איכא בינייהו, עי' רש"י ורא"ש הל' ציצית סי' ד', ועי' הגהות
מיימוניות פ"ג מציצית. ועי' רגמ"ה [נדפס בעוז והדר החדש].
ובעיקר דין טלית בעלת ה' כנפות עי' בסמוך האי מאן דבצריה לגלימיה ובפרש"י, ויראים סי'
ת"א. ועי' להלן דף מ"ג ב' ובזבחים י"ח ב' וברכת הזבח שם, רא"ש הל' ציצית ס"ג שו"ע סי' י'
ס"א ומג"א וביהגר"א שם. קר"א כאן ובזבחים שם באריכות.

ד. איכא בינייהו דר"ה וכו' טלית שאינה מצויצת כהלכתה, עי' פרש"י וחי' הרשב"א דכו"ע אית
להו דר"ה, ובשאילתות קכ"ז ובבה"ג ל"מ הכי עי' בהעמ"ש. ועי' שו"ת הרשב"א מכת"י [נדפס
בחי' שבת קל"ט הוצאת אורייתא]. ועי' שאג"א סי' מ"א אמאי אין איסור בל תגרע משוי
למשאוי.

ה. בעיקר דברי ר"ה עי' שבת קל"ט ב' רש"י תוס' שם ורמב"ם פי"ט משבת. ר"ן שם. ועי' ט"ז
סי' י"ג א', א"ר שם מ"ב שם ס"ק ג'. נשמ"א כלל נ"ו ג'.

ו. היוצא בטלית שאין בה תכלת עי' בעה"מ פ' במה מדליקין ורמב"ן שם, ריטב"א שבת קל"ט,
שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רנ"ט שו"ת המיוחסות לרמב"ן סי' ר"ט טור ושו"ע סי' י"ג. ועי' פמ"ג
פתיחה להל' ציצית.

ז. עי' ב"י סי' י"ג בשם שו"ת הרא"ש כלל ב' סי' ט' ורעק"א שם סעי' ב'.

ח. הלוּבש בגד בלא ציצית אי איכא איסור בלבישה או דמתחייב אחר הלבשה להטיל ציצית. עי'
מרדכי סי' תתקמ"ד מה שהוכיח מסוגיין וכ"ה בשטמ"ק אות ה'. [ויש שדחו דמייירי שנפסק כל
הקרן]. ועי' מ"א סי' י"ג ח' וט"ז שם ס"ק ה' וביאורי מהר"ם בנט על המרדכי שם. ס' קדושת
יו"ט [תלמיד הגר"ח מואלוזין] סי' ל"ד וקה"י סי' כ"ג.

ועי' תוס' יבמות צ' ב' ועי' שאג"א סי' ל"ב שכתב דפליגי על המרדכי אמנם עי"ש בתורא"ש
דל"מ הכי. עי' רמב"ם פ"ג ה"י חמד משה סי' י"ג ופמ"ג שם א"א ח' וכן בפתיחה להל' ציצית.

טלית כפולה

דף ל"ז ע"ב – מ"א ע"א. טור ושו"ע סי' י' סעי' ג' וסעי' ו'

גמ' דף ל"ז ע"ב האי מאן דחייטיה לגלימיה, ב' פירושים ברש"י כאן ולהלן ע"א. ועי' תוס' ועי'
שטמ"ק אות כ"ב ומרדכי אמנם לל"ק דרש"י משמע דהכא נמי מיירי בכפל את כולה.
בביאור שיטת התוס' עי' לבוש ומ"א סי' י' ס"ק ד' וארצה"ח שם. ועי' גליון רעק"א על המ"א.

דף מ"א ע"א מחלוקת ת"ק ור"ש, לר"ש האם פטורה לגמרי או חייבת בכנפות הפשוטים עי' ב"י
דרכ"מ [והגהות הרמ"א] סי' י' ועי' מרדכי סי' תתקמ"ה. ועי' נמוק"י עי' מ"א וט"ז כאן. ועי'
מלוא הרועים דף ל"ז ע"ב.
לת"ק אי חייבת במקום הכפל או במקום הפשוט עי' מרדכי שם. קר"א ושפ"א.

בעובדא דרבב"ה אי פסק כר"ש או כת"ק עי' ב"י וצ"ע לדעת הדרכ"מ ועי' קר"א וכ"ה בשו"ת
משכנ"י סי' י"א ובקה"י סי' כ"ד.
לרבב"ח שהורה דאין זה כנף - אם הוא רק לאחר שנפשט או גם קודם לכן, עי"ש בב"י ועי' א"ר
בדעת הרמב"ם. ועי' פי' הגר"ח ל"ק למס' סופרים. [ויל"ע דכיון דס"ל חובת מנא הוא מאי נפ"מ,
ועי'].

בדעת הרמב"ם פ"א הי"ז, עי' ב"י בביאור דברי הטור, ומהר"ם בנט וארצה"ח פליגי.
האם הל' כת"ק או כר"ש, רמב"ם שם רא"ש טור וב"י שם. רמ"א סעי' ו' ועי' מ"א וביהגר"א
שם. ביאור מהר"ם בנט וארצה"ח. ועי' קר"א ומשכנ"י הנ"ל.

פרק התכלת

מחלוקת רבי ורבנן אי מעכבי זא"ז, לרבנן דאין מעכבין אי הוי ב' מצוות, עי' רמב"ם פ"א ה"ה ובסה"מ בשורש י"א וברמב"ן שם.

עי' רמב"ם פ"א ה"ג בגדר מצות תכלת ועי' בכס"מ שם ובקר"א.

מנין חוטי התכלת - עי' רש"י ותוס' ורמב"ם פ"א ה"ב וה"ו וראב"ד שם.

מנין חוטי הלבן כשאין תכלת, עי' רש"י ותוס', ועי' רמב"ם פ"א ה"ד ה"ז. [לימוד התוס' וכל הראיות נלמד אח"כ].

גמ' מצוה להקדים לבן לתכלת וכו' עי' רש"י ועי' שטמ"ק אות ג' וכ"כ החזו"א והגרי"ז בדעת הרמב"ם פ"א ה"ז ועי' קר"א. וע"ע בכס"מ ה"ד.

גמ' בע"ב אילימא חיסר מצוה דלבן וכו' עי' תוס' וחי' הרשב"א ועי' טה"ק הג' הגראמ"ה חזו"א סי' ג' י"א עמק ברכה.

גמ' מידי צבעא גרים - עי' להלן דף מ"א ע"ב ותוס' כאן ושם ועי' רמב"ם פ"א ה"ח.

גרדומין

בהא דגרדומין מהני לרבי. אי מהני רק דאין מעכב את השלם או גם למגורדם. עי' קר"א ובי' מהר"ם בנט למרדכי וכתבי הגרי"ז.
עי' תוס' ב' פירושים בדין גרדומין ועי' רא"ש דמסיק כפי' ב' וכ"מ במרדכי לפי מהר"ם בנט ובקר"א פי' דברי המרדכי באו"א.
ועי' היטיב בתוס' וברא"ש אי לרבנן דאין מעכבין זא"ז מהני גרדומין למצות תכלת או רק למצות ד' חוטין או דל"מ כלל. ועי' כס"מ פ"א הי"ח בדעת הרמב"ם.
בהא דהשלם מועיל לחבירו יל"ע לדעת הרמב"ם דבעינן ג' לבן וא' תכלת ועי' שו"ת משכנ"י סי' י"ח.

כדי עניבה

מחלוקת רש"י ותוס' אי בעינן כדי עניבה מהענף או מהגדיל. ועי' קו"ש ח"ב סי' כ"ד שביאר דעת רש"י. ועי' במרדכי סי' תתקל"ט ובמהר"ם בנט שם. [ולתוס' משמע דאי"צ אפי' משהו מהענף]. ועי' שו"ת משכנ"י סי' י"ט שהוכיח כדעת רש"י מהא דכרך כולה פסול ולא מכשירין מדין גרדומין. ועי' ביאור"ל.
עי' ב"י דכל שנשאר מצד אחד שלא החוט כ"ע סגי אף שמצד ב' נפסק מעיקרו. ונסתפק אי מצטרפין ב' הצדדים לשיעור כדי עניבה ועי' חזו"א שתמה על זה. [ויל"ע לרש"י דבעינן כ"ע מהענף והיינו דדין ענף הוא מעצם הציצית ול"מ גרדומין של הגדיל ליחשב ענף. א"כ אמאי אי"צ כ"ע משני הצדדים].
שיעור כדי עניבה - בספק הגמ' אי בעינן לכרוך חוט אחד או כולם עי' מרדכי וב"י ומ"א סי' י"ב בביאור דעתו. ועי' ביאור"ל. להלכה עי' רא"ש דאזלינן לחומרא ולדעת המרדכי עי' מ"א ומחה"ש שם. ולדעת הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו ספק הגמ' עי' ב"י דאזלינן לקולא ועי' משכנ"י שם וחזו"א דמפרשים באו"א.
בדין הקשר של ציצית עי' תוס' סוד"ה כדי עניבה ועי' במרדכי שהאריך בזה.

קשר עליון דאורייתא

אי קשר עליון הוא סמוך לכנף או אחר הגדיל עי' רש"י כאן ובסנהדרין פ"ח והובא בתוס' כאן. להלכה עי' ב"י ושו"ע סי' י"א סי"ג, לבוש שם, ועי' ביהגר"א סי' לפי' רש"י כאן דק"ע היינו לאחר הגדיל, האם מהני גם סמוך לכנף, עי' נמוק"י עי' מ"ב סי' י"א ס"ק ס"ו ומקורו בב"י ומ"א וביהגר"א שם ועי' חזו"א סי' ג' י"א.

כלאים בציצית

גמ' דף ל"ט ע"ב חוטי צמר פוטרין בשל פשתן וכו' דכיון דתכלת פטרה לבן נמי פטר. לרש"י הנידון משום מין כנף ועי' חי' הרשב"א וטה"ק. ובקושית התוס' עי' טה"ק. יל"ע לרש"י אי מותר רק במקום תכלת וכ"מ לשונו. ובפשתים בצמר עי' שטמ"ק אות ט'.

ולשיטת התוס' הנידון משום כלאים, ובסתירה מגמ' להלן מ' א' בדינא דר"ל עי"ש בתוס' ד"ה כיון תוס' יבמות ד' ב' וכתובות מ' ע"א. רמב"ן ורשב"א וריטב"א יבמות דף ד' ב'. ורמב"ם פ"ג ה"ו כס"מ שם וקר"א.

ביאור סברת המיגו עי' חי' ר' ראובן יבמות סי' ב' חזו"א סי' ב' ב' חי' ר' שלמה, חי' ר' נחום יבמות.

פלוגתא דאמוראים אם שאר בגדים שאינם צמר ופשתים חייבים בציצית מה"ת

ובדעת תנא דבי ר"י

גמ' מנחות ל"ט ב' ת"ש עד סוף העמוד עם התוס', יבמות דף ד' ע"ב ותנא דבי ר"י – עד דף ה' ע"א למעלה לרבנן מנא להו, עם התוס' שם מד"ה ס"ד אמינא כדרבא [ומהרש"ל ומהרש"א שם]. שבת דף כ"ז א' אמר אביי עד הגמ' בע"ב אמר רב אחא [רצוי גם לעבור במהירות מדף כ"ו ע"ב ריש העמוד], תוס' שם ד"ה הדר ביה רבא מההיא. רמב"ן שם.

להלכה - עי' רמב"ן שם רא"ש סי' י"ח ושו"ע סי' ט' ס"א. חזו"א סי' ג' כ"ד. וע"ע בשו"ע שם ס"ד ומקורו בתרוה"ד הובא בב"י ועי' מ"א וארצוה"ח שם.

איזה חוטין פוטרים הציצית - שו"ע סי' ט'

צמר ופשתים שלא במינם – פשתן בלא צמר אם פוטר.

שיטת העיטור דשנים שכנגד התכלת בעינן צמר. הובא ברא"ש סי' י"ז.

שיטת המהר"ם מרוטנבורג דבעינן צמר ופשתים יחדיו - עי' הג"מ פ"ג ה"ו הובא בב"י סי' ט'. מרדכי סי' תתק"נ ומהר"ם בנט שם. ועי' ב"ח סעי' ד' שכ"ד הסמ"ק ועי"ש שיש לחוש למהר"ם, ועי' מ"א ס"ק ג' ומ"ב ס"ק. בביאור דברי מהר"ם עי' ביאורי מהר"ש על הסמ"ג מצ' כ"ו. מהר"ם בנט על המרדכי שם ארה"ח אר"י ס"ק ה'.

עי' תרוה"ד סי' מ"ד בדעת הרמב"ם ועי' כ"ז בב"י סי' ט'. ועי' א"ר סי' ט' שהביא משו"ת מהר"ם סי' תמ"ד. ועי' ארה"ח המאיר לארץ ס"ק כ"ו שהאריך בזה.

ספק התרוה"ד סי' מ"ד אי אפשר חצי מין כנף וחצי צו"פ והובא בשו"ע ס"ד. עי' ארה"ח המאיר לארץ שם. הובא במ"ב. ועי' חזו"א סי' ג' כ"ו.

סוגית הגמ' דף מ' סדין בציצית עי' רש"י ב' פירושם אם דברי הגמ' שהוא משום גזירה קיימי לב"ש וב"ה מתירין, או לב"ה. ועי' תוס'.

עוד עי' תוס' אי סדין בציצית פטורים רק מתכלת או לגמרי. עי"ש היטיב. ועי' רי"ף כאן ובעה"מ ורמב"ן שבת דף כ"ה. דפליגי בזה. ועי' היטיב ברי"ף בדין פשתן בפשתן ותלוי גם בהנ"ל. ועי' בעיטור עמ' ע"ד.

סדין בציצית

גמ' דף מ' ע"א עד ע"ב גזירה משום כסות לילה, דף מ"א מעשה דרב קטינא. שבת כ"ה מעשה דר"י בר עילאה ותלמידיו.

במחלוקת ב"ש וב"ה עי' רש"י ותוס' ב' פירושם אי מחלוקתם בדין כלאים בציצית או בגזירה. ועי' עוד שם אי פטורים היינו מתכלת או לגמרי. ועי' רי"ף כאן ובעה"מ ורמב"ן במלחמות שבת כ"ה [הובא בש"ס עוז והדר כאן]. ועי' יבמות דף ד' ע"ב.

בנידון הרי"ף בציצית של פשתים בפשתים, עי' עוד בתשובות הגאונים חמדה גנוזה סי' ב' דפשתים אינו פוטר כלל. [ובתמים דעים סי' רכ"ד יש דברים מחודשים מאוד וצע"ג] ועי' עוד ברא"ש סי' י"ז ועי' בעיטור ש"ב ח"א.

כסות לילה

עי' רש"י כאן ובשבת כ"ה ב' וכ"ז ב' ובזבחים י"ח ב', תוס' ד"ה משום וד"ה תכלת, תוס' קידושין ל"ד, ברכות י"ד, חולין ק"י. רמב"ם פ"ג ה"ז ח' כס"מ והג"מ שם ראב"ד שם ה"ט, רא"ש סי' א', ר"ן קידושין ל"ג, שעה"מ פ"ג מציצית טוש"ע סי' י"ח ב"ח ביהגר"א, ורעק"א סי' כ"א.

כנפיה של עור - שו"ע סי' י' ס"ד

עי' מרדכי סי' תתקמ"א בשם תוס' שאנץ וסי' תתק"נ, שו"ע סי' י' ס"ד מ"א ורעק"א ולבוש שם. ביאור"ל סי' ט' ד"ה אלא מדרבנן. וע"ע מהרי"ק סי' קמ"ט - שו"ע שם ס"ז רעק"א שם, ביאור"ל ד"ה ואם חציו.

עשית הציצית ע"י עכו"ם ושלא לשמה

טוש"ע סי' י"א סעי' א' ב' ה' - סי' י"ד ס"א

גמ' דף מ"ב ע"א עד סוע"ב. סוכה דף ט' ע"א רמב"ן בעה"מ וריטב"א שם. גיטין מ"ה ע"ב תוס' ור"ן שם. [סנהדרין מ"ח סוגיא דהזמנה מילתא].

עשית עכו"ם תיפו"ל משום דאינה לשמה. עי' תוס' כאן, רמב"ם פ"א הי"ב, ועי' רמב"ן במלחמות סוכה ר"ן גיטין שם, ב"י וב"ח סי' י"א וסי' י"ד, ומעדי"ט על הרא"ש סי' י"ד. - דין ישראל עומד ע"ג, עי' רא"ש הל' ס"ת סי' ג' שו"ע סי' י"א ס"ב.

עשאה מן הקוצים פסולה, בטעם הפסול עי' רש"י דף מ' ע"ב ורש"י כאן ובסוכה ט' ע"א, תוס' כאן ורא"ש סי' י"ד, ריטב"א בסוכה שם, בעה"מ ורמב"ן וראב"ד שם. רמב"ם פ"א הי"א. ועי' ביהגר"א סי' ט"ו ס"ד בדעת רש"י.

טויה לשמה מחלוקת רב ושמואל - ולהלן בגמ' אמרינן דהוא כפלוגתא דתנאי לענין עיבוד לשמה, [ולפי"ז להלכה תלוי הא בהא], עי' תוס', ועי' בעה"מ ורמב"ן סוכה שם.

עי' רמב"ם פ"א הי"א - י"ב ולדבריו אף לשמואל אי"צ תליה לשמה. ועי' ב"י סי' י"א וסי' י"ד ב"ח שם. משכנ"י סי' כ"א.

ניפוץ אי בעינן לשמה, עי' מרדכי סי' תתק"נ, ב"י סי' י"א דר"מ ודרישה שם, רמ"א שם ס"א. וביהגר"א שם.

לשמה בעשיית תפילין ס"ת ומזוזה - עיבוד הקלף עור הבתים והרצועות

גמ' מנחות מ"ב מחלוקת רבנן ורשב"ג בעיבוד תפילין אי בעי לשמה. ועי' סנהדרין מ"ח מחלוקת אביי ורבא בדין הזמנה ושם תנאי היא. רש"י שם ותוס' כאן ד"ה עד, נמוק"י הל' תפילין [דף ז' ברי"ף].

מנחות שם ת"ר וכו' תפילין ואין ניקחין אלא מן המומחה ספרים ומזוזות יש להם בדיקה וניקחין מכל אדם. ועי' רמב"ן במלחמות סוכה ט' דגריס איפכא וכ"ה בר"ן בגיטין ע"ש, ועי' רש"י ותוס' כאן. ובעה"מ בסוכה, ריטב"א גיטין מ"ה וסוכה ט'.

הזמנה בגוף הקדושה, עי' סנהדרין מ"ח, ויש לדון בתפילין בדין הקלף, הבתים, והרצועות, עי' תוס' כאן ד"ה עד וי"מ וכו' בעה"מ ורמב"ן שם. נמוק"י בסנהדרין שם, רמ"א סי' מ"ב ס"ג, מ"א וביהגר"א שם.

בדעת הרמב"ם עי' פ"א מתפילין הי"א והי"ד, פ"ג הט"ו, רשב"א גיטין נ"ד ב', כ"מ פ"ג הט"ו ומ"א סי' ל"ג ס"ג וביהגר"א שם. חי' ר"ח הלוי פ"א הי"א מתפילין.

עי' שו"ע סי' ל"ב סעי' ח' וסעי' ל"ז, סי' ל"ג ס"ג, סי' מ"ב ס"ד ברמ"א ומ"א. ביהגר"א שם ובכל הדינים הנ"ל.

בדין כתיבה לשמה בסת"ם, עי' בעה"מ ורמב"ן סוכה שם. ועי' גמ' גיטין נ"ד ב', ושם מ"ה ע"ב - ס"ת שכתבו עכו"ם וכו' תניא אידך קורין בו וכו' עד בגר שחזר לסורו. מחלוקת המפרשים אי למסקנא איכא מ"ד דבעכו"ם כשר ואי"צ כתיבה לשמה, עי' מהרש"א מהר"ם ומהדו"ב שם. רמב"ם פ"א מתפילין הט"ו, חי' ר"ח הלוי שם.